

УДК 37.091.214:378.147:378.091.33-027.22
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.5/27.204529>

Світлана ЧЕПУРНА,
orcid.org/0000-0002-2526-7313
аспірант кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти
Херсонського державного університету
(Херсон, Україна) svetachep1991@gmail.com

СИЛАБУС ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Сучасна вища освіта спрямована на підготовку висококваліфікованих, конкурентоздатних спеціалістів, які володіють професійними компетентностями, вміють трансформувати отримані знання на майбутню професійну діяльність, орієнтовані на самостійне опанування знаннями, які необхідні для професійного зростання та здійснення професійної діяльності. Вказані завдання, які постають перед вищою освітою, вимагають такої організації процесу підготовки майбутніх фахівців, процесу навчання, яка поряд з формуванням системи знань, компетенцій, впливає на формування в студентів умінь самостійно здобувати нові знання, застосовувати їх для розв'язання проблем у майбутній професійній діяльності. Актуалізується проблема визначення підходів до оптимізації самостійної роботи студентів, посилення її ролі, розроблення засобів та інструментарію, форм і методів навчання, що забезпечують органічне включення самостійної роботи в процес освоєння змісту практичної підготовки. Це визначає необхідність зміни підходів до навчально-методичного й організаційно-методичного забезпечення навчального процесу. Одним з таких підходів є розроблення силабусу як методичної основи організації самостійної роботи студентів, що забезпечує становлення студента як повноцінного суб'єкта навчання за допомогою можливості самостійно користуватися програмними матеріалами, що дає змогу формувати мотивацію навчання, підвищувати якість освіти.

У статті проаналізовано різні погляди науковців щодо визначення поняття «силабус». Охарактеризовано силабус як програму самостійної роботи студентів у процесі педагогічної практики. Визначено функції силабусу.

Аналіз психолого-педагогічної літератури виділеної проблематики дав змогу розробити структуру силабусу як програми самостійної роботи студентів з педагогічної практики. В статті наведено приклади технологічних карток силабусу з виробничої практики студентів-бакалаврів.

Ключові слова: силабус, самостійна навчальна діяльність, самостійна робота, педагогічна практика, інформаційно-комунікаційна взаємодія, інформаційно-комунікаційний засіб навчання.

Svitlana CHERPUNA,
orcid.org/0000-0002-2526-7313
Postgraduate at the Department of Pedagogy Preschool and Elementary Education
Kherson State University
(Kherson, Ukraine) svetachep1991@gmail.com

SYLLABUS AS A MEANS OF ORGANIZATION OF STUDENTS' INDIVIDUAL WORK DURING PEDAGOGICAL PRACTICE

Modern higher education is aimed at training highly qualified, competitive professionals who have professional competences and are able to transform their knowledge into future professional activity, oriented towards self-mastering the knowledge that is necessary for professional growth and pursuit of professional activity. To above tasks that face higher education require such organization of the process of training future specialists, a learning process that, along with the formation of the system of knowledge, competencies, influences the formation of students' ability to independently acquire new knowledge, to apply them to solve problems related to the future professional activity. In connection with the above, the problem of defining approaches to optimizing students' independent work, strengthening its role, developing tools and instrumentality, forms and methods of teaching that ensure the organic inclusion of independent work in the process of mastering the content of practical training is actualized. This determines the need to change approaches to educational and methodological and organizational and methodological support of the educational process. One such approach is the development of a syllabus as a methodological basis for organizing students' independent work, which ensures the student's becoming a full-fledged subject of learning by using the opportunity to use program materials independently, which allows to form the motivation of learning, to improve the quality of education.

The article analyzes different approaches of scientists in defining the concept of "syllabus". The syllabus is described as a program of independent work of students in the process of pedagogical practice. The functions that the syllabus should perform are determined.

The analysis of the psychological and pedagogical literature of the selected issues allowed to develop the structure of the syllabus as a program of independent work of students in pedagogical practice. Examples of technological cards of production practice of undergraduate students are given in the article.

Key words: syllabus, individual educational activity, individual work, pedagogical practice, interaction of information and communication, information and communication training mean.

Постановка проблеми. У сучасному освітньому середовищі, яке проходить шлях реформатизації, велику увагу привертає дослідження питання формування особистісних якостей студента, таких як уміння самостійно поглиблювати й удосконалювати свої знання, здійснювати навчально-пошукову діяльність і психолого-педагогічні дослідження, самостійно знаходити шляхи виконання наукових завдань. Нова траєкторія мети вищої професійної освіти – розвиток компетентностей у майбутніх спеціалістів – вимагає також вирішення питання організації самостійної діяльності студентів під час педагогічної практики.

У сучасному інформаційному суспільстві підвищується цінність самостійного поглиблення й отримання знань студентами, в освітній процес впроваджуються дистанційне навчання, інформаційне середовище, сайти, платформи, які допомагають налагоджувати взаємозв'язок між студентом і викладачами. Також за допомогою цих засобів інформаційно-комунікаційної взаємодії викладач має змогу оприлюднити навчально-методичне забезпечення своєї дисципліни на сайті вишу чи особистому, що дає змогу студентам віддалено опрацьовувати потрібну інформацію курсу, а також сприяє розвитку мобільності.

З сучасними тенденціями впровадження в освітній процес вишів нових стандартів вищої освіти, які орієнтуються на формування професійних компетентностей майбутнього педагога, питання організації та проведення педагогічної практики студентів є актуальним, тому що саме цей вид практичної підготовки вимагає від студента високого рівня самостійності та являє собою організовану самостійну професійну діяльність студентів.

Аналіз досліджень. Питанням організації педагогічної практики в межах технології особистісного розвитку майбутнього вчителя займався В. Сластьонін (7). Проведення педагогічної практики за кредитно-модульною системою організації освітнього процесу досліджували Н. Горопаха, Т. Поніманська (Горопаха, 2014: 3). Специфіку педагогічної діяльності, яка ведеться в тісному взаємозв'язку теоретичної та практичної підготовки студентів педагогічних вишів, у своїх роботах характеризували Г. Каджаспірова та Л. Борікова (Каджаспірова, 2000: 5).

Метою статті є аналіз змісту поняття «силабус» і визначення основних структурних компонентів силабусу як програми самостійної роботи студентів у процесі педагогічної практики.

Виклад основного матеріалу. Самостійна освітня діяльність студентів сприяє розвитку орга-

нізаційних здібностей і відповідальності студентів, але водночас самостійна навчальна діяльність студента має контролюватися й здійснюватися під керівництвом викладача (Ваганова, 2016: 2).

Педагогічна практика студентів вищих навчальних закладів вимагає від них високого рівня самостійності. Під час педагогічної практики студенти самостійно виконують програмові завдання, готуються до проведення пробних і залікових уроків, самостійно готують організаційно-виховні заходи для учнів початкової школи. Тобто самостійна діяльність студента під час педагогічної практики – це один з провідних видів навчально-пізнавальної діяльності студента, організований викладачем, у нашому випадку керівником практик і викладачем-методистом, але без їх безпосередньої участі.

Педагогічна практика виконує такі функції: адаптаційну, навчальну, розвивальну й рефлексивну. Але перш ніж почати свою практичну діяльність на базі практики, студенти повинні не тільки підготуватися до її проходження, але й чітко розуміти програмові вимоги, специфіку завдань, які їм потрібно буде виконати, професійні якості й компетентності, якими вони оволодіють у результаті проходження практики, яку звітно-залікову документацію їм потрібно буде подати після завершення практики.

Тому першочерговим завданням керівника практики й методистів є пошук і впровадження новітніх технологій і засобів, що сприятимуть якісному отриманню освіти й формуванню професійної самопідготовки майбутніх учителів початкової школи.

Сьогодні пріоритетним напрямом формування майбутнього спеціаліста є підготовка молодого покоління до самостійного опанування знаннями впродовж усього життя.

Тому доцільним є створення керівником практик і методистами програми самостійної роботи студентів з педагогічної практики, або силабусу, що в перекладі з латини означає «каталог», або «перелік». Силабус у закладах вищої освіти розглядається як стислий опис курсу (Булах).

Уперше поняття «силабус» з'явилося в 1864 році в назві документу Римсько-католицької церкви й трактувалося як короткий перелік помилок, допущених у доктринах тих часів, що потребували роз'яснень і виправлень. Таким чином, можна стверджувати, що студент, самостійно вивчаючи теоретичний матеріал навчальної дисципліни за вказівками викладача, складає свій конспект, доповнюючи його в процесі аудиторного заняття, яке проводиться в конкретно відведений час.

Силабус – це план вивчення дисципліни, «план дій» для студентів, який має вигляд плану-конспекту навчальної дисципліни, створений безпосередньо для студента з метою допомоги організації його навчальної та самостійної діяльності (Ваганова, 2016: 2). Силабус виконує функцію методичного «порадника» для студента, у ньому конкретно описано, якими знаннями й уміннями має оволодіти студент у результаті вивчення тієї чи іншої навчальної дисципліни. Цей документ дає змогу здобувачеві вищої освіти самостійно раціонально розподілити й організувати час занять для вивчення навчального курсу.

За твердженням Н. Булах (Булах), силабус – це навчально-методична програма дисципліни, змістова частина якої містить такі розділи: опис навчальної дисципліни, мету й завдання, короткий зміст, теми й час, відведений на їх вивчення, завдання для самостійної роботи, час консультацій, вимоги викладача, критерії оцінювання та список основної й додаткової літератури.

Силабус – нормативний документ, який складається з характеристик курсу, є засобом комунікації між викладачем і студентом та містить коротку анотацію навчальної дисципліни, мету її вивчення, розклад вивчення тем, умови успішного оволодіння знаннями й уміннями та інше. (Ваганова, 2016: 2).

Відповідно до педагогічних досліджень Л. Качалової силабус – це «коротка програма самостійної роботи з навчальної дисципліни, в якій для успішного оволодіння знаннями, уміннями й навичками окреслено всю необхідну інформацію» (Качалова, 2017).

Створюючи силабус керування самостійною діяльністю студентів у процесі педагогічної практики, нами виділено його функції (рис. 1).

Нами виділено першою функцією силабусу *структуризаційну*, яка полягає в тому, що зміст самостійної роботи структурується студентом, відповідно систематизується про-

цес навчання, активізуються вміння організувати робоче місце й раціонально розподілити робочий час для виконання завдань самостійної роботи.

Наступною функцією силабусу є *змістова*, яка реалізується в процесі опанування студентом програмових вимог практики й виконання оцінних засобів практики, таких як конспекти уроків і виховних заходів, самоаналіз виховного заходу, ведення щоденника практики, заліковий творчий проект за результатами проходження практики.

Інформаційно-комунікаційна функція силабусу проявляється в забезпеченні комунікації студента й групового керівника під час педагогічної практики, побудові рівноправних взаємозв'язків між студентом, груповим керівником практики й учителем.

Оцінно-рефлексивна функція силабусу полягає в розробці чітких і прозорих критеріїв оцінювання знань студентів і вимог до звітної документації з педагогічної практики.

Структура силабусу має варіативний характер, поки що не розроблено його чіткої схеми, але, користуючись методичними вказівками Стенфордського університету (Creating a Syllabus), Університету Вашингтону (Course) і переймаючи європейський досвід створення силабусів навчальних дисциплін, ми запропонували структуру силабусу у вигляді програми самостійної роботи студентів під час педагогічної практики (рис. 2).

Титульна сторінка силабусу повинна містити таку інформацію: назву навчального закладу, кафедри, назву педагогічної практики, спеціальності, семестр, кількість годин і кредитів відведених на цей вид практики, а також форму контролю.

Рис. 1. Функції силабусу керування самостійною діяльністю студентів у процесі педагогічної практики

Таблиця 1

Інформація про керівника практик факультету й викладачів-методистів

№ з/п	П. І. Б. викладача-методиста	Посада	Учене звання	Назва бази практики	Місце й час проведення консультацій	Контактна інформація: № телефону, e-mail
1	2	3	4	5	6	7

Інформація про керівника практик факультету й викладачів-методистів повинна містити відомості про керівника практик факультету й викладачів-методистів факультету (групових керівників практики), які можуть бути подані у вигляді таблиці (табл. 1).

Актуальність, мета, завдання педагогічної практики й компетентності, що формуються в процесі її проходження. Цей структурний компонент силабусу повинен містити інформацію про актуальність, мету, завдання педагогічної практики й компетентності, що формуються в процесі її проходження, програмові вимоги до студента-практиканта (табл. 2).

Таблиця 2

Компетентності, які формуються під час педагогічної практики

Перелік компетентностей	Кінцеві результати

Силабус має містити програмові вимоги педагогічної практики. Цей структурний компонент силабусу повинен розкривати програмові

Рис. 2. Структура силабусу як програми самостійної роботи студентів з педагогічної практики

завдання педагогічної практики, алгоритм їх виконання, чіткий перелік завдань для самостійної роботи студентів у період практичної діяльності, а також указувати дати виконання завдань, терміни подання виконаних завдань і джерела основної й додаткової літератури для їх виконання. Студенту-практиканту заздалегідь відомі критерії оцінювання результатів виконання тієї чи іншої форми роботи, відповідно до цього він має можливість спланувати свою діяльність таким чином, щоб отримати бажаний бал з практики. Наприклад, табл. 3 показує фрагмент технологічної карти з виробничої практики студентів-бакалаврів.

Структурний компонент критеріїв й показників оцінювання знань студентів повинен давати характеристику чітких і прозорих критеріїв оцінювання знань, умінь і навичок студентів. Також цей компонент може містити методичні рекомендації щодо виконання завдань практики й вимоги до оформлення звітної документації.

Висновки. Таким чином, модель силабусу зорієнтована на сучасні цінності в освіті, а саме принципи розвитку, єдності інтеграції й диференціації, діалогічності, а також вона є засобом досягнення таких цілей:

- систематизації самостійної роботи студентів;
- планування змісту, часу й отримання балів;
- дозування програмового матеріалу й практичної діяльності;
- індивідуального розвитку й досягнення мети.

Головними педагогічними умовами, які забезпечуватимуть ефективність застосування силабусу, є такі:

- наявність у викладача професійної направленості на використання силабусу в процесі практичної підготовки студентів;

Таблиця 3

Технологічна картка виробничої практики

Програмове завдання		Самостійна робота			Література
Що робити	Форма звітності	Що робити	Форма звітності	Дата виконання	
Провести заліковий урок	Розширений конспект уроку	Розробити мультимедійну презентацію до уроку. Розмістити презентацію на особистому сайті майбутнього вчителя початкової школи	Мультимедійна презентація. Посилання на вебсайт.	10 квітня 2020 року	Основна література

– особистісні якості студентів: доброзичливість, відповідальність, цілеспрямованість;
– діалоговий режим взаємодії викладача-методиста й практиканта.

Отже, силабус як програму самостійної роботи студентів у процесі педагогічної прак-

тики потрібно інтегрувати в освітнє інформаційне середовище закладів вищої освіти з метою підвищення ефективності самостійної діяльності студентів як під час підготовки до педагогічної практики, так і в процесі її проходження й підготовки заліково-звітної документації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булах Н. В. Силабус как средство организации самостоятельной деятельности студентов. Сайт Ярославского государственного педагогического университета им. К. Д. Ушинского. URL: [http://yspu.org/images/8/80/Булах_Н.В._статья_.pd%20\(дата%20звернення:%2028.01.2020\)](http://yspu.org/images/8/80/Булах_Н.В._статья_.pd%20(дата%20звернення:%2028.01.2020)).
2. Ваганова О. И. и др. Силабус как средство организации самостоятельной работы студентов. *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. 2016. № 11-5. С. 968–970. URL: <https://applied-research.ru/ru/article/view?id=10571> (дата звернення: 04.02.2020).
3. Горопаха Н. М. Педагогічна практика за вимогами кредитно-модульної системи : навчальний посібник. Київ : Слово, 2014. 232 с.
4. Качалова Л. П. Организация самостоятельной работы студентов по педагогическим дисциплинам с использованием силабуса. *Современная наука: актуальные проблемы теории и практики*. 2017. № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sillabus-kak-sredstvo-organizatsii-samostoyatelnoy-raboty-studentov/viewer> (дата звернення: 15.01.2020).
5. Каджаспирова Г. М., Борикова Л. В. Педагогическая практика в начальной школе : учебное пособие. Москва : Академия, 2000. 272 с.
6. Сластенин В. А. Педагогика : учебное пособие. Москва : Академия, 2002. 576 с.
7. Creating a Syllabus. Stanford University. URL: <https://teachingcommons.stanford.edu/resources/course-preparation-resources/creating-syllabus> (дата звернення: 03.02.2020).
8. Course and syllabus design. University of Washington. URL: <https://www.washington.edu/teaching/topics/preparing-to-teach/designing-your-course-and-syllabus/> (дата звернення: 03.02.2020).

REFERENCES

1. Bulakh N. V. Syllabus kak sredstvo orhanyzatsyy samostoiatelnoi deiatelnosti studentov [Syllabus as a means of organizing students' independent activities]. Sait FHBOU VO "Iaroslavskiyi hosudarstvenni pedahohycheskiy unyversytet im. K. D. Ushynskoho" [in Russian]. URL: [http://yspu.org/images/8/80/Булах_Н.В._статья_.pd%20\(accessed:%2028.01.2020\)](http://yspu.org/images/8/80/Булах_Н.В._статья_.pd%20(accessed:%2028.01.2020)).
2. Vahanova O.Y. et al. Syllabus kak sredstvo orhanyzatsyy samostoiatelnoi raboty studentov [Syllabus as a means of organizing independent work of students]. *Mezhdunarodnyi zhurnal prykladnykh y fundamentalnykh yssledovanyi*, 2016. № 11–5. P. 968–970 [in Russian].
3. Horopakha N. M. Pedahohichna praktyka za vymohamy kredytno-modulnoi systemy : navch. Posib. [Pedagogical practice on the requirements of the credit-module system : textbook]. Kyiv : Slovo, 2014. 232 p. [in Ukrainian].
4. Kachalova L. P. Orhanyzatsyia samostoiatelnoi raboty studentov po pedahohycheskym dshchystysplynam s ispolzovanyem sillabusa [Organization of independent work of students in pedagogical disciplines using syllabus]. *Sovremennaiia nauka : aktualnie problemi teoryi i praktyki*, 2017. № 2 [in Russian]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sillabus-kak-sredstvo-organizatsii-samostoyatelnoy-raboty-studentov/viewer> (accessed: 15.01.2020).
5. Kadzhaspyrova H. M., Borykova L. V. Pedahohycheskaia praktyka v nachalnoi shkole : ucheb. posobyie [Teaching practice in elementary school : textbook]. Moscow : Akademiya, 2000. 272 p. [in Russian].
6. Slastenin V. A. Pedagogika : uchebnoe posobie [Pedagogy : textbook]. Moscow: Akademiya, 2002. 576 p. [in Russian].
7. Creating a Syllabus / Stanford University. URL: <https://teachingcommons.stanford.edu/resources/course-preparation-resources/creating-syllabus> (accessed: 03.02.2020).
8. Course and syllabus design / University of Washington. URL: <https://www.washington.edu/teaching/topics/preparing-to-teach/designing-your-course-and-syllabus/> (accessed: 03.02.2020).